

De HGK in de praktijk: de ervaringen van de NVvR-leden

1. Inleiding

In augustus 2016 heeft de NVvR de commissie-Kummeling het *Referentiekader voor de evaluatie van de Herziening van de Gerechtelijke Kaart* aangeboden. Met het oogmerk een constructieve en breed gedragen bijdrage te leveren aan de evaluatie van de Wet op de herziening van de gerechtelijke kaart (HGK) suggereerde dit referentiekader de evaluatie van de HGK te toetsen op basis van vijf criteria: toegankelijkheid, bereikbaarheid, zichtbaarheid, openbaarheid en kwaliteit van de rechtspraak. Daarnaast bevatte het referentiekader verschillende overwegingen en aanbevelingen die gebaseerd waren op de door de NVvR in het voorjaar van 2016 verzamelde zienswijzen op de vraag 'Waar is rechtspraak nodig?'. Het verzamelen van deze zienswijzen geschiedde door middel van goed bezochte hoorzittingen in verschillende arrondissementen. Behalve van leden van de rechterlijke macht ontving de NVvR hierbij ook veel input van organisaties die gebruik maken van het recht, zoals vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, het openbaar bestuur en organisaties uit de juridische keten.

Als vervolg op de totstandkoming van het referentiekader en ter voorbereiding van haar verdere standpuntbepaling ten aanzien van de HGK-evaluatie heeft de NVvR in het najaar van 2016 en in het voorjaar van 2017 'interne' bijeenkomsten georganiseerd. In deze bijeenkomsten heeft de NVvR met rechters, officieren van justitie en vertegenwoordigers van ondernemingsraden verdiepend gesproken over de in het referentiekader opgenomen evaluatiecriteria en over de door de gespreksdeelnemers ervaren gevolgen van de HGK voor hun dagelijkse beroepsuitoefening. De resultaten van deze gesprekken zijn vervolgens ter verificatie en aanvulling voorgelegd aan alle leden van de NVvR. Met de verwerking van de hieruit voortkomende commentaren representeren de hieronder opgenomen constatering en zorgen dan ook de breed onder de NVvR-leden heersende ervaringen en opinies ten aanzien van de HGK.

Nu de commissie haar rapport heeft gepresenteerd en het kabinet hierop haar reactie heeft gegeven, draagt de NVvR graag bij aan de verdere discussie over dit onderwerp door een zestal constatering en zorgen ten aanzien van de HGK aan de Tweede Kamer aan te bieden.

2. Constateringen ten aanzien van de HGK

Op basis van de eerder door de NVvR opgestelde criteria voor de evaluatie van de HGK brengen de gesprekken met en de consultatie van haar leden over hun ervaringen met de HGK de NVvR tot de volgende constatering:

1. De HGK heeft de toegankelijkheid van de rechtspraak verkleind

- De HGK heeft geleid tot een verhoging van de (reis)kosten voor rechtszoekenden en daarmee tot een daling van het aantal rechtszaken en verschijningen bij zittingen
- De HGK heeft geleid tot minder verschijningen bij zittingen en daarmee tot minder zicht op financieel en sociaal kwetsbare rechtsbetrokkenen

2. De HGK heeft de bereikbaarheid van de rechtspraak bemoeilijkt

- De HGK heeft de fysieke afstand tussen de rechtspraak en de rechtsbetrokkenen vergroot en daarmee de bereikbaarheid van de rechtspraak bemoeilijkt
- De HGK heeft de reiskosten (in tijd en geld) van rechters en rechtbankmedewerkers vergroot en daarmee de efficiency van hun werkzaamheden verkleind

3. De HGK heeft de zichtbaarheid van de rechtspraak verkleind

- De HGK heeft de fysieke afstand tussen de rechtspraak en de rechtsbetrokkenen vergroot en daarmee de beleving van in de nabijheid aanwezige rechtspraak verkleind
- Als gevolg van de HGK hebben rechtbanklocaties huisvesting met derden moeten delen. Dit heeft afbreuk gedaan aan het decorum van de rechtspraak

4. De HGK heeft de openbaarheid van de rechtspraak beperkt noch bevorderd

5. De HGK heeft de kwaliteit van de rechtspraak niet bevorderd

- De HGK heeft geleid tot een verlies van omgevingskennis
- De HGK heeft geleid tot meer specialisatie en daarmee soms ook tot verkokering
- De HGK heeft met het formaliseren van de onderlinge samenwerking tussen rechtbanklocaties de organische en flexibele samenwerking tussen rechtbanklocaties ontmoedigd. Dit heeft echter niet per definitie geleid tot betere samenwerking
- De HGK heeft niet geleid tot betere samenwerking tussen rechtbanklocaties en OM

6. De HGK heeft de afstand tussen rechters en rechtbankbestuurders vergroot

- De HGK heeft geleid tot hogere overheadkosten
- De HGK heeft geleid tot een sterke bestuurdersfocus op (landelijke projecten in) 'Den Haag'
- De HGK heeft de functionele afstand tussen rechters en rechtbankbestuurders vergroot
- De HGK heeft geleid tot een bestuurscultuur waarin ook de sociale afstand tussen rechters en rechtbankbestuurders is vergroot

In de navolgende pagina's licht de NVvR deze, op de ervaringen van haar leden gebaseerde, constatering nader toe.

2.1 De HKG heeft de toegankelijkheid van de rechtspraak verkleind

In haar referentiekader beval de NVvR aan geen fysieke, financiële of digitale drempels op te werpen die burgers ervan weerhouden hun recht te halen. Hierbij waarschuwde de NVvR dat directe besparingen op de kosten van de toegankelijkheid van het recht leiden tot hoge(re) kosten elders in de samenleving.

Constatering

De leden van de NVvR constateren dat de HKG er onmiskenbaar toe heeft geleid dat de toegankelijkheid van de rechtspraak is verkleind.

Calculerende burger

Afgezien van andere belangrijke financiële drempels, zoals griffierechten en proceskosten, heeft het vergroten van de fysieke afstand tot het recht volgens de leden geleid tot calculerende burgers die de baten van hun recht afwegen tegen de daarvoor door hen te maken kosten in tijd en geld. Zo ervaren leden die verbonden zijn aan arrondissementen waarin het aantal zittingslocaties is teruggebracht dat burgers op basis van de door hen als fysiek en financieel ervaren grote afstand tot de rechtbank in toegenomen mate geneigd zijn hun zaak op voorhand - en daarmee buiten het zicht van de rechtspraak om - te schikken. Deze constatering leidt tot de vraag in hoeverre (het effect van) de rechtspraak gebaat is met een afname van het aantal rechtszaken resp. een toename van niet-verschijnen wanneer deze gegrond zijn op afwegingen van tijd en geld. Indien rechtsbetrokkenen op deze basis hun zegje in de rechtbank niet meer kunnen of willen doen, is immers niet alleen sprake van een onthechting van het juridische systeem resp. een ondergraving van de rechtspraak, maar verwordt de rechtspraak bovendien tot een instituut dat - à la de Belastingdienst - tegenover een financieel calculerende consument komt te staan.

Kwetsbare groepen

De door de HKG vergrote fysieke afstand tussen de rechtspraak en de rechtsbetrokkenen werpt volgens de leden van de NVvR in het bijzonder voor financieel en sociaal kwetsbare burgers een reële drempel op om op zittingen te verschijnen. De premisse dat elke burger gemiddeld slechts één keer in zijn leven voor de rechter staat en daarom best wat moeite mag doen om zijn recht te halen dan wel te verdedigen, gaat juist voor deze burgers vaak niet op. Zowel in het familierecht (waarin rechtsbetrokkenen vaak drie à vier keer per jaar in de rechtszaal staan), het strafrecht (waarin meer dan eens sprake is van recidive) en in de schuldsanering hebben rechtbanken immers vaak te maken met rechtsbetrokkenen die én vaker dan gemiddeld voor de rechter staan én vaker dan gemiddeld financieel of sociaal kwetsbaar zijn. Voor deze burgers vormen reiskosten een wezenlijk obstakel om een beroep op de rechtspraak te doen resp. voor de rechtbank te verschijnen. Door de vergroting van de fysieke afstand tussen de rechtspraak en de rechtsbetrokkenen hebben veel leden die werkzaam zijn in arrondissementen waarin het aantal rechtbanklocaties is teruggebracht de indruk dat zij een deel van deze kwetsbare groep rechtsbetrokkenen uit het zicht hebben verloren.

Vergoeding OV-kosten

Uitgaande van de soms zeer beperkte financiële bestedingsruimtes van rechtsbetrokkenen kunnen sommige leden zich voorstellen dat het geheel of gedeeltelijk vergoeden van de OV-kosten om ter zitting te kunnen verschijnen kan helpen om de toegankelijkheid van de rechtspraak voor in ieder geval financieel zwakkere rechtsbetrokkenen te vergroten. Andere leden verwachten van deze vorm van financiële tegemoetkoming minder heil, omdat naast geld voor rechtsbetrokkenen ook tijd vaak een belangrijke factor is (zie bereikbaarheid).

2.2 De HGK heeft de bereikbaarheid van de rechtspraak bemoeilijkt

De met de HGK gepaard gaande fysieke vergroting van de afstand tussen rechtsbetrokkenen en de rechtspraak leidde in het door de NVvR opgestelde referentiekader tot de vraag naar de passende tegemoetkoming aan de door de rechtsbetrokkenen gewenste 'nabijheid' van de rechtspraak en naar de voor de rechter resp. de rechtszoekende aanvaardbare maximale reistijden.

Constatering

De leden van de NVvR constateren dat de HGK met het vergroten van de fysieke afstand tussen rechtsbetrokkenen en de zittingslocaties de bereikbaarheid van de rechtspraak voor rechtsbetrokkenen heeft bemoeilijkt.

Een kwestie van gewenning?

Hoewel de NVvR-leden constateren dat rechtsbetrokkenen in sommige arrondissementen al langer gewend zijn om ver te reizen, achten de leden het van groot belang dat de rechtspraak zo veel mogelijk in de directe nabijheid van de burger plaatsvindt. Dit belang heeft zowel te maken met de rechtsbeleving van de rechtsbetrokkenen (waarbij de zichtbaarheid en de openbaarheid van de rechtspraak ook een rol spelen) als met de fysieke toegankelijkheid van de rechtspraak. Dat een bezoek aan de rechtbank in sommige arrondissementen voor rechtsbetrokkenen al snel een dagtocht betekent, achten de leden onwenselijk.

Reizende rechter

De meeste leden van de NVvR hebben geen principiële, maar wel praktische bezwaren tegen het reizen van de rechter naar de rechtsbetrokkenen. Zij achten de reistijd en de reiskosten hiervoor zeer bepalende randvoorwaarden. Volgens sommige leden gaat het reizen van de rechter bovendien ten koste van diens overlegcontact met collega's. Andere leden zien aan het reizen ook afbreukrisico's voor wat betreft het formele imago van de rechtspraak; zij achten het bewaren van enige afstand tussen de rechter en de burger voor beide partijen functioneel. Met verwijzing naar experimenten met zittingen in gemeentehuizen geven sommige leden aan deze experimenten armoedig (want geen publiek) en qua kritische afstand tussen de burger en de rechtspraak minder geslaagd te vinden. Zoals één van de leden stelt: "Je moet niet in één en hetzelfde gebouw 's ochtends voor de rechter kunnen staan en daar 's avonds een kaartavond beleggen."

Woon-werkverkeer

Hoewel de meeste leden de bereikbaarheid van de rechtspraak vooral vanuit het belang van de rechtsbetrokkene benaderen, pleiten sommige leden ook vanuit hun eigen functioneren voor decentralisatie in plaats van centralisatie. “We sjouwen nu vaak heen en weer tussen de ene en de andere rechtbanklocatie en dat is niet ideaal,” zo stelt één van de leden. Andere leden ervaren hun woonwerk- en werkwerkverkeer als minder bezwaarlijk en denken dat de tijd een belangrijke factor is om tot een andere mindset te komen.

2.3 De HGK heeft de zichtbaarheid van de rechtspraak verkleind

In haar referentiekader plaatste de NVvR het belang van de zichtbaarheid van de rechtspraak in het licht van het effect van de rechtspraak. De zichtbaarheid van de rechtspraak draagt bij aan acceptatie, draagvlak en autoriteit. Dat ook gerechtsgebouwen hieraan kunnen bijdragen is volgens de NVvR evident.

Constatering

De NVvR-leden constateren dat met het afstoten resp. concentreren van rechtbanklocaties de zichtbaarheid van de rechtspraak is afgenomen.

Meer zittingslocaties

Vanuit het oogpunt van de zichtbaarheid van de rechtspraak juichen de NVvR-leden in plaats van een inkrimping juist een uitbreiding van het aantal zittingslocaties toe. Zij doen dit vanuit de overtuiging dat de zichtbare aanwezigheid van rechtbanken in de nabijheid van de burger bijdraagt aan een sterkere rechtsbeleving van de burger en dat deze zichtbaarheid ook een preventieve werking heeft. Vooral eerstelijnsrechtspraak en zaken met een grote maatschappelijke impact moeten vanuit dit perspectief in de nabijheid van de burger worden behandeld. Zaken met een lokaal karakter moeten in beginsel lokaal worden afgedaan; zaken met een bovenlokaal karakter kunnen regionaal worden afgedaan. De leden achten de met de HGK in gang gezette focus op het bovenal bereiken van financiële doelstellingen van rechtbanken hiervoor een sta in de weg.

Ivoren toren

De leden van de NVvR zijn van oordeel dat een fijnmaziger spreiding van rechtbanken niet alleen de rechtspraak zichtbaarder maakt, maar tevens de opkomst bij zittingen en ook het draagvlak van rechterlijke uitspraken bevordert. Verschillende leden stellen tot hun spijt vast dat rechtbanken op dit moment voor de burger niet meer kunnen betekenen dan kwaliteit leveren en de rechtbank - onder meer door middel van open dagen - fysiek te tonen. Een (nog) sterkere fysieke concentratie van de rechtspraak draagt volgens deze leden echter bij aan de beeldvorming dat rechters in ivoren torens zitten en daarmee het contact met de burger hebben verloren.

Fysieke rechtbanken

Sommige NVvR-leden zijn op dit moment werkzaam in rechtbanklocaties waarin ook andere organisaties zijn of worden gehuisvest. Dit doet volgens de leden afbreuk aan het decorum van de rechtspraak. Juist vanuit de optiek van de zichtbaarheid van de rechtspraak dienen

rechtbanklocaties voor de burger exclusief herkenbaar te blijven. De leden betreuren het dan ook dat dit decorum niet voor alle rechtbanklocaties de realiteit is. “De rechtbank mag geen bedrijfsverzamelgebouw van het ministerie van V&J worden. En dat is nu wel wat er gebeurt,” zo constateert één van de leden.

Zien en ruiken

Voor het kunnen doen van goede rechterlijke uitspraken achten de meeste leden het van belang dat rechters de rechtsbetrokkenen kunnen ‘zien’ en ‘ruiken’. Vanuit dit perspectief zien de leden digitalisering van de rechtspraak dan ook eerder als een hulpmiddel dan als een vervanging van de rechtspraak op fysieke locaties.

2.4 De HGK heeft de openbaarheid van de rechtspraak beperkt noch bevorderd

In haar referentiekader bepleitte de NVvR in de HGK-evaluatie ook aandacht uit te laten gaan naar het belang van de openbaarheid van de rechtspraak. De burger moet immers in staat zijn de rechter te controleren en kunnen zien dat recht wordt gedaan.

Constatering

De leden van de NVvR constateren geen aan de HGK toe te schrijven verschuivingen of beperkingen van de openbaarheid van de rechtspraak.

Digitale rechtspraak

In aanvulling op de door de leden onder voorwaarden gewaardeerde ondersteunende inzet van digitalisering binnen de rechtspraak (zie zichtbaarheid), achten de leden het van belang dat in de gedachtevorming richting digitale rechtspraak ook het garanderen van de (digitale) openbaarheid van de rechtspraak wordt betrokken.

Rol journalistiek

Met het oogmerk de openbaarheid van de rechtspraak te bevorderen, suggereren verschillende NVvR-leden onderzoek te verrichten onder journalisten van regionale en lokale media en hen daarbij te bevragen op hun journalistieke beleving van en belangstelling voor de rechtspraak.

2.5 De HGK heeft de kwaliteit van de rechtspraak niet bevorderd

Eén van de belangrijkste doelstellingen van de HGK was het bieden van een kwaliteitsimpuls aan de rechtspraak. Voor het bereiken van deze doelstelling bepleitte de NVvR in haar referentiekader om bij de toedeling van specialismen rekening te houden met de aan de rechter te gunnen ruimte om zich in de materie te verdiepen. Ook bepleitte de NVvR de professionele bezetting en de werkdruk hierbij nadrukkelijk te bezien.

Constatering

Een groot aantal NVvR-leden ziet in de huidige praktijk nog weinig terug van de met de HGK beoogde versterking van de kwaliteit van de rechtspraak. In plaats van kwaliteitsversterking zien veel leden daarentegen juist een kwaliteitsverarming én een toegenomen werkdruk.

Geen kwaliteitsimpuls

Veel leden stellen dat de HGK louter vanuit financieel-bestuurlijk perspectief als succesvol kan worden aangemerkt. De sterke managementfocus op 'Den Haag' heeft er echter toe geleid dat in plaats van de met de HGK in het vooruitzicht gestelde kwaliteitsimpuls de kwaliteit van de rechtspraak, uitgedrukt in gedragenheid en snelheid van rechterlijke uitspraken, onder druk is komen te staan. Hoewel leden stellen dat de burger hier tot op heden nog niet veel van merkt, zien zij inmiddels wel intern 'barsten' verschijnen, waaronder het uitlopen van uitspraaktermijnen. Ondanks dat sommige leden zich door hun rechtbankbesturen onvoldoende gesteund weten in het willen aanpakken van hun kwaliteitszorgen, zijn zij huiverig om de kwaliteitsproblemen in de publiciteit te brengen. Andere leden 'relativeren' hun zorgen over de kwaliteit van de rechtspraak met de constatering dat in de gehele veiligheidsketen nóg grotere kwaliteitsproblemen voorkomen.

Verlies aan omgevingskennis

De meeste NVvR-leden vinden het voor de kwaliteit van de rechtspraak van belang dat rechters de culturele en fysieke omgeving én de sociale kaart van hun rechtsgebied goed kennen. Vanuit dit perspectief betekent de door de HGK tot stand gebrachte fysieke concentratie van de rechtspraak een verlies van waardevolle regionale kennis. Verschillende aan de rechtbanklocatie Almelo verbonden leden vrezen bijvoorbeeld dat een nog sterkere concentratie van de activiteiten van de rechtbank Overijssel naar de locatie Zwolle een leegloop van rechters uit de Twentse regio zal betekenen en dat de rechtspraak in Twente daarmee "aan zijn lot wordt overgelaten". Andere leden noemen de verhuizing van het OM naar Arnhem als ongunstig voorbeeld van het behouden van omgevingskennis.

Samenwerking met andere locaties

Het succes van de door de HGK beoogde impuls om rechtbanklocaties beter met elkaar te laten samenwerken wordt niet door alle leden gevoeld. Hoewel sommige leden stellen dat het bestuurlijke 'mes op de keel' goed is geweest voor de inhoudelijke samenwerking tussen verschillende rechtbanklocaties, ervaren veel andere leden het samenvoegen van teams vaak als inhoudelijk en praktisch problematisch. Ook constateren zij dat het onderling uitwisselen van kennis en ervaring tussen locaties na de HGK niet wezenlijk vaker plaats vindt dan vóór de HGK. Weer andere leden stellen dat sommige samenwerkingsvormen ook - en wellicht beter - op natuurlijke weg tot stand aan het komen waren resp. tot stand zouden zijn gekomen. Deze leden ervaren de door de HGK in gang gezette formalisering van samenwerkingen als een knellende en onpraktische mal waarbij de organische samenwerking ondergeschikt is gemaakt aan een hard en slechts theoretisch kloppend bestuursmodel. Voor het door middel van de HGK tot stand brengen van een constructieve samenwerking achten sommige leden de onderlinge reisafstanden - bijvoorbeeld tussen de rechtbanklocaties Middelburg en Breda - soms ook simpelweg te groot. Naast de door veel leden als problematisch ervaren cultuurverschillen tussen de diverse rechtbanklocaties constateren leden voorts dat de door de HGK bevorderde specialisatie van de rechtspraak in sommige

arrondissementen tot een verkokering van afdelingen binnen één en dezelfde rechtbanklocatie heeft geleid.

Samenwerking met het OM

Ook ten aanzien van de samenwerking tussen de rechtbanken en het OM constateren leden van de NVvR dat de HGK geen positieve impuls aan deze samenwerking heeft gegeven. Zo merken verschillende leden op dat de 'buizen' van de rechtbank en het OM sinds de concentratie van het OM in een andere locatie niet meer op elkaar passen. "In de oude situatie had iedereen zijn evenknie en korte lijntjes. De nieuwe OM-locatie is voor ons ver weg. Daardoor is het lastiger om met elkaar te communiceren en eventuele fouten te kunnen corrigeren."

Verbetering burgerdienstverlening

Veel NVvR-leden zien ten aanzien van de kwaliteit van de rechtspraak verbetermogelijkheden op het gebied van de snelheid. Zo mag de burger volgens de leden niet verdwalen in de bureaucratie van de rechtspraak en heeft deze recht op 'tijdige' en oplossingsgerichte antwoorden en uitspraken van de rechtbank. Gebaseerd op goede persoonlijke ervaringen pleiten sommige leden ervoor dat de rechtbanken in de toekomst meer inzetten op het aanbieden van avondzittingen.

2.6 De HGK heeft de afstand tussen rechters en rechtbankbestuurders vergroot

De consequenties van de HGK hebben niet alleen betrekking op de fysieke inrichting van de rechtspraak, maar treffen ook de organisatorische inrichting van de rechtbanken. Met het oog op de kwaliteit van de rechtspraak bepleit de NVvR de relatie tussen de organisatie en de kwaliteit van de rechtspraak in samenhang te bezien.

Constatering

De NVvR-leden constateren dat de HGK zowel de functionele als de sociale afstand tussen rechters en rechtbankbestuurders heeft vergroot. Zij betreuren de negatieve consequenties van deze vergrote afstand vanuit het perspectief van kwaliteit en werkplezier.

Functionele afstand tussen rechters en bestuurders

Veel NVvR-leden betreuren het dat de HGK ertoe heeft geleid dat rechtbankbestuurders hun functie van meewerkend voorman/-vrouw hebben verloren, waardoor de afstand tussen de vakinhoudelijke rechters en de rechtbankbestuurders is vergroot. De meeste leden constateren dat deze afstand verder is vergroot met de introductie van teamleidersfuncties als nieuwe, tussen de inhoudelijke rechters en de rechtbankbestuurders gecreëerde, bestuurslaag. Mede gezien het feit dat deze bestuurslaag geen budgetrecht heeft, hebben deze 'middenmanagers' een lastige 'sandwichpositie' en kent hun functie een relatief hoog verloop. Verschillenden leden memoreren dat de voormalige functie van sectorvoorzitter met zich meebracht dat je in het verleden veel meer met het rechtbankbelang in je hoofd zat. "Als teamleider kijk je nu veel meer naar het belang van je team binnen de rechtbank in plaats van naar het belang van de rechtbank als geheel," zo verwoordt één van de leden de

door hem ervaren veranderde situatie binnen zijn rechtbanklocatie. Door de focus op het management van het eigen team zien veel deelnemers risico's voor interne verkokering.

Sociale afstand tussen rechters en bestuurders

Naast een grotere functionele afstand ervaren verschillende NVvR-leden ook een grotere sociale afstand tussen de rechters en de leden van het rechtbankbestuur. Zo vinden sommige leden het bijvoorbeeld een gemis wanneer rechtbankbestuurders minder affectie met 'hun' rechters en hun inhoudelijke werk of met de sociale rechtsstructuren in de regio lijken te hebben. Opgeteld met de door de HGK sterk toegenomen bestuurscultuur en een focus op 'Den Haag' (zie onder) voelen sommige leden zich hierdoor steeds minder betrokken in het beleid van hun rechtbankbesturen.

Focus op Den Haag

Veel NVvR-leden wijten het aan de HGK dat rechtbankbestuurders hun focus hebben verlegd van het optimaliseren van de inhoudelijke kwaliteit van de rechtsprekende taken van de rechtbanken naar de financieel-organisatorische verantwoording van de rechtbanken naar bestuurlijk Den Haag. De grotere en vaak ook persoonlijke bestuurdersfocus op Den Haag en de daarmee gepaard gaande afgewende blik van de eigen organisatie heeft volgens leden in sommige arrondissementen geleid tot werksferen die soms door frustratie en wantrouwen worden gedomineerd. Sommige leden constateren dat de sterke focus op bestuurlijk Den Haag ertoe heeft geleid dat overheadkosten van hun rechtbank sterk zijn gestegen. Deze overheadkosten gaan direct ten koste van de financiële ruimte voor het versterken van de kwaliteit. Terugblikkend op de situatie vóór de HGK stelt één van de leden: "In het verleden hadden we als rechtbanklocatie altijd geld over en sinds de HGK hebben we te maken met een waterhoofd. Een waterhoofd dat vroeger als een taak werd gezien, maar nu jammerlijk een functie is geworden."

Onrust

Verschillende NVvR-leden ervaren de door de HGK veroorzaakte organisatorische onrust als belemmerend voor hun functioneren. Zij hebben het gevoel voortdurend achter feiten en falen aan te hollen, terwijl zij hun eigenlijke werk goed al uitdagend genoeg vinden. Sommige leden hebben sinds de HGK te maken met collega's die deze druk niet (meer) aankunnen. De uitval van deze collega's leidt vaak direct tot een toenemende werkdruk voor de resterende collega's en een demotivatie voor het ambiëren van interne voortrekkersfuncties. Eén van de leden stelt in dit verband tot zijn spijt vast: "Vroeger was het nauwelijks een vraag of je tot je zeventigste bij de rechtbank wilde blijven werken. Het plezier in het werk en de sfeer binnen de rechtbank was doorgaans zo fijn dat je als rechter aan de rechtbank verbonden bleef tot het wettelijk niet meer mocht. Tot mijn verdriet merk ik dat ik mij nu al beraad op mijn pensioen. Dit kan toch onmogelijk de bedoeling zijn."

3. Opmerkingen ten aanzien van de HGK-evaluatie

De NVvR constateert bij haar leden bezorgdheid over de onderzoeksmogelijkheden voor de HGK-evaluatie en de hieraan verbonden consequenties voor de optekening van de commissieconstateringen.

In de gesprekken komt naar voren dat diverse NVvR-leden vraagtekens zetten bij de onderzoeksmogelijkheden voor de commissie-Kummeling ten aanzien van de evaluatie van de HGK. Gezien het ontbreken van een nulmeting zijn deze leden onder meer benieuwd naar de toetsingsmogelijkheden van de commissiebevindingen. Sommige leden vragen zich in dit verband bijvoorbeeld af hoe de consequenties van de sluiting van de ene rechtbanklocatie kunnen worden meegewogen in een niet-meting van zaakoverdrachten naar de andere rechtbanklocaties. Ondanks het gebrek aan concreet cijfermateriaal zijn deze leden van oordeel dat de redenen van de afname van het aantal uit die regio's afkomstige rechtszaken goed moet worden onderzocht. Afgezien van het feit dat door de sluiting van rechtbanklocaties de afstand tot de resterende rechtbanklocaties voor veel rechtsbetrokkenen groter is geworden, spelen hierbij ook de beperktere zichtbaarheid en daarmee de ervaren nabijheid van de rechtspraak een rol, evenals de consequenties van financieel-administratieve drempels tot het recht.

Andere NVvR-leden vragen zich af of de commissie-Kummeling een goed beeld heeft kunnen krijgen van de, vooral buiten de Randstad ervaren, negatieve gevolgen van de HGK. Zij constateren dat de door de commissie gevoerde evaluatiegesprekken vooral op de hoofdlocaties van de rechtbanken hebben plaatsgevonden, terwijl de commissie er volgens deze leden verstandig aan had gedaan ook in gesprek te gaan met ervaren mensen op de 'werkvloer' van niet-hoofdlocaties.

Over de NVvR

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) verenigt de magistraten van Nederland: circa 80% van alle rechters en officieren van justitie is lid. De NVvR adviseert als beroepsvereniging gevraagd en ongevraagd over wetsvoorstellen en vertegenwoordigt de werkvloer van magistraten in de rechtspraak en daarbuiten. Bij haar vertegenwoordiging en advisering neemt zij steevast toegankelijkheid en kwaliteit van de rechtspraak als uitgangspunt, gecombineerd met praktische uitvoerbaarheid voor de mensen van de rechtspraak.